

Natavan Rəsim qızı Baxşəliyeva⁵
MÜASİR AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ QRAMMATİK SINONİMLİYİN
KOMMUNİKATİV VƏ DİSKURSİV ASPEKTLƏRİ

Sinonimlik problemi ilə qərib dilçiliyində H.Suit, O.Yespersen, Z.S.Harris, N.Xomski, U.L.Çeyf kimi görkəmli dilçi-əlimlər məşğul olmuşlar və bu problem bu və ya digər şəkildə onların əsərlərində öz əksini tapmışdır. Qrammatik sinonimlik yuxarıda adları sadalanan dilçilərin əsərlərində nəzəri şəkildə əsaslanmasa da, sonrakı tədqiqatlar üçün ön şərtlər hazırlamış və beləliklə, klassik qrammatikanın nümayəndələrinin "paralel fəaliyyət göstərən konstruksiyalar" və yaxud "ekvi-valentlər" adlandırılan sintaktik sinonimliyi müəyyənləşdirməyə nail olmuşlar. Beləliklə, sintaktik konstruksiyaların ekvivalentliyinin müəyyən xüsusiyyətlərinə malik olduğunu ilk dəfə klassik elmi qrammatikanın təsisçisi G.Suit irəli sürmüşdür [6, s. 112]. Qrammatik sinonimlik terminini ilk dəfə dilçiliyə gətirən O.Yespersen olmuşdur. Görkəmli dilçi-əlim qrammatik sinonimlik terminini dilçiliyə gətirsə də, bu terminin mənasını açsa bilməmiş və onun işlənmə mexanizmini müəyyənləşdirməmişdir. Qrammatik sinonimlik bir termin kimi rus dilçisi A.M.Peşkovski tərəfindən dilçiliyə daxil edilmişdir.

Son zamanlar dilçiliyinin müxtəlif şöbələrində qrammatikanın tədqiqinə maraq artmışdır. Müxtəlif dillərdə sintaksis, fonologiya və semantikanın tədqiqi dilçiləri belə düşündürməyə vadar etmişdir ki, bir çox dil hadisələrini sözlün geniş mənasında yalnız kontekst daxilində öyrənilə bilər. Başqa sözlə, yalnız tədqiq edilən diskursdakı informasiya deyil, kommunikanın real gerçəklik haqqında olan bütün bilikləri kontekst daxilində tədqiq edilməlidir.

Qrammatik qaydaların formullaşdırılmasının vacibliyi bir sıra dilçilərin diqqət mərkəzində olmuşdur. Belə ki, T.A.Van Deyk qeyd edir:

"Bu qrammatik nəzəriyyənin inkişafının proqram tələblərindən biridir. O, həmçinin belə bir fikir irəli sürmüşdür ki, qrammatik nəzəriyyə koqnitiv əsasda malikdir və konkret situasiya və diskursda niyyət aktlarının müvafiqliyi ilə fəaliyyət göstərməsi şərtlərini və müxtəlif konseptual sistemlər arasındakı əlaqələrin xarakterini izah etməlidir" [5, s. 29-34].

Ç.Morris "praqmatika"ni işarənin onun interpretatoruna olan münasibətini öyrənən bir fənn olduğunu qeyd etmiş və "praqmatikanın qaydaları" adlandırılmış termini dilçiliyə gətirmişdir. "Praqmatik qaydalar" bir qayda olaraq, dil vahidlərinin vacib məna kəsb etməsi şərtlərini formullaşdırmaq üçün müəyyənləşdirilir.

Müasir dilçiliyinin tədqiqat obyektlərindən biri olan diskurs şifahi və yazılı əlaqəli mətn hesab edilir. T.Givon əlaqəli kommunikasiyanın yaradılmasında və təfsirində qrammatikadan istifadənin rolunu tədqiq edərək qeyd edir:

"Kommunikasiya prosesində dildən istifadəni anlamaq üçün qrammatik vasitələrlə onların işləndikləri diskursun konteksti arasındakı münasibətə diqqət yetirmək lazımdır. Başqa sözlə, qrammatikanın mətnə pəylənməsini müşahidə etmək lazımdır. Bu, diskursiv funksiyaları və onların qrammatika ilə əlaqəsini müəyyənləşdirməyə kömək edir".

T.Givonun sözlərinə görə, real kommunikasiyada qrammatika mətnlə birbaşa əlaqə yaratmır, mətni yaradan və təfsir edənün şüuruna təsir edir. Müəllif, qrammatikanı insanın əqli fəaliyyətinin təlimatı kimi nəzərdən keçirməyi təklif edir [3, s. 167].

Kommunikasiya – məlumat, diskurs, adətən propozisional olur, buna görə də, diskursun tematik koherentliyi də çoxpropozisionalıdır. Mətnin çoxpropozisional hissələrinin koherentliyi ayrı-ayrı elementlərin davamlılığını və təkrarlanmasını tələb edir. Tematik koherentliyin ən vacib təkrarlanan elementləri aşağıdakılardır:

1. Referensial koherentlik;
2. Temporal koherentlik;
3. Məkan koherentliyi;
4. Hadisələrin ardıcılığı;

Daimi və təkrarlanan elementləri olan koherent diskurs elə təşkil edilir ki, informasiyanın dinləyici tərəfindən qəbul edilməsi asan olur.

Narrativ (nəqlədən) diskurs da, koherent diskurs kimi xətti və iyerarxiq quruluşa malikdir. Qeyd etmək lazımdır ki, temporal xətti quruluşa bütün əlaqəli mətnlərdə rast gəlmək olur, lakin iyerarxiq quruluşun istifadəsi diskursun jənnəna görə fərqlənir.

L.Q. Lutzenin fikrinə, diskursda zaman vahidliyi zaman zərflərinin ardıcıl işlədilməsi ilə həyata keçirilir [2, s. 104]. Bu funksiyada daha çox istifadə olunan cümlənin əvvəlində işlənən zaman zərfləridir və bu cümlələr çox vaxt abzasın əvvəlində işlənir. Beləliklə, müxtəlif zaman konstruksiyaları eyni zamanda mətnə abzasın sərhədini və növbəti abzasa keçidi göstərərək mətnin koherentliyini yara-dırlar.

T. Givon budaq cümlələrin baş cümləyə əsasən işlənmə yerlərindən asılı olaraq müxtəlif semantik məna ifadə etdiklərini qeyd edir [3, s. 190]. Belə ki, budaq cümlə baş cümləyə postpozitiv məqamda çıxış etdikdə, baş cümlənin semantik strukturuna daha çox inteqrasiya edir, lakin baş cümlədən əvvəl gəldikdə isə, özündən əvvəlki diskursla əlaqəli olur.

Müasir Azərbaycan dilində qrammatik sinonimlərin kommunikativ-diskursiv aspektlərindən danışarkən, ilk növbədə qrammatik sinonimlərin praqmatik, diskursiv və linqvistik xüsusiyyətlərini qeyd etmək lazımdır. Beləliklə, Azərbaycan dilində sinonimik cərgənin fəaliyyətini nəzərdən keçirək. Bu cərgə, əsasən indiki, keçmiş, gələcək

zamanlar və qeyri-morfoloji vasitələrlə həyata keçirilir.

Qarşıda sahilləri meşəli böyük bir çay var, cəbhə xətti o çay yaxasından keçir və zaman-zaman oradan gələn top gurultuları gecələr dağlardan qar uçunlarının çoxmərtəbəli nərililəri kimi şaxtılı gecəni titrədir lərzəyə salır.

Və ana tələsir, hava işıqlanmamış o özünü cəbhə xəttinə yetirməlidir, körpəsini çayın o tayına – azad torpağa keçirməlidir, sinəsi üstündəki uşaq həyatını yenidən ocaq istisi, gündüz işığı, günəş şüası ilə isindirməlidir.

Ana nəfəsini darmədən gedir, yuxur, qar içində batıb qalır, çürpür, birtəhər ayağa qalxır, amma nə qədər yol gedirsə, elə bil zaman da bu gecə donub hərəkət eləmir, saniyələr yerində sayır, irəli getmir və qarlı çöllərin sonsuzluğunda bir qarış tükəniş əlaməti görünür [7, s. 45-46].

Yuxarıda qeyd edilmiş bu mətn parçası Ə.Məmmədovun "Buz heykəl" hekayəsindən götürülmüşdür. Mətnə hadisələr keçmiş zamanda cərəyan etsə də, feillər indiki zamana xas olan *-ir* şəkilçisi qəbul edərək işlənməlidir. Məlum olduğu kimi, keçmiş və gələcək zaman formalarının ifadə etdiyi məzmunun müəyyən-ləşməsində meyar rol oynayan indiki zaman Azərbaycan dili qrammatika kitablarında danışıq əməli təsəvvür edilən zaman kəsiyi kimi qeyd edilir. Dilin sistemində *-ir* şəkilçisinin malik olduğu potensial mənalardan biri müxtəlif kontekstual şəraitdə reallaşaraq indiki zaman formasında başqa qrammatik formaların əsas mənasını ifadə etməyə imkan verir [1, s. 58].

İncə çalarlıqla fərqlənən indiki zaman forması bu mətnə keçmiş zamanda baş vermə hadisəni ifadə edir. İndiki zaman şəkilçisinin köməyi ilə keçmişdə icra edilən hərəkət sanki gözümüz önündə canlanır. Qeyd etmək lazımdır ki, indiki zaman formasının bu mənası bir çox dünya dillərinə xasdır. Məsələn, ingilis dilində the Present Simple (indiki qeyri-müəyyən zaman forması) bu funksiyaya icra edə bilər.

Qrammatik aspektdən bu mətnə qeyri-müəyyən referensiya özünü bəzi zərflərin işlənməsində (zaman-zaman) göstərir. Hadisə yalnız danışana, yəni müəllifə bəlli olduğundan, introduktiv referensiya zəif şəkildə də olsa, ifadə edilmişdir. Yuxarıda verilmiş mətn üç abzasdan ibarətdir. Onun birinci abzasında hadisənin baş verdiyi məkanın təsviri ələ ətraflı verilmişdir ki, oxucu hadisənin baş verdiyi məkan, zaman haqqında aydın təsəvvür əldə edir. Birinci abzasda baş verən hadisələri daha canlı təsvir etmək üçün müəllif metaforik vasitələrdən (*cəbhə xətti o çay yaxasından keçir, qar uçunlarının çoxmərtəbəli nərililəri*) də istifadə etmişdir. Narrativ diskursun bir nümunəsi kimi, bu mətnə də xas olan xüsusiyyət köheziv vasitələrdən istifadə edilərək diskurs əlaqəliyinin təmin edilmişdir. Burada koherent diskurs özündə bir neçə propozisiyanı, daha doğrusu, aşağıda sadalanan xüsusiyyətləri saxlamağa çalışır:

- a) eyni referent (topik);
- b) eyni zaman;
- c) eyni məkan;
- ç) hadisələrin ardıcılığı.

Mətnə cərəyan edən hadisələrin süjet xəttini körpəsinə düşmənin cəngindən qurtarmağa çalışan qəhrəman ananın mübarizəsi təşkil edir. Mətnə feilin vacib şəklinin (*o özünü cəbhə xəttinə yetirməlidir, körpəsini çayın o tayına – azad torpağa keçirməlidir, günəş şüası ilə isindirməlidir*) əlavə mənası əmr şəklinin əsas mənasının sinonimi kimi işlənmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, bu hal müasir Azərbaycan dilində istər danışmaq, istərsə də bədii üslubda çox geniş şəkildə işlənilməkdədir.

Bəhlül bir gün Təbrizin küçələrində gəzərək yolu bir qəssab dükəninin qabağından düşür. Görür ki, dükəndə heyvan cəmədlərini qarmaqlara keçirib ayaqlarından asıblar. Qarmağın birindən qoyun şaqqaşı, o birindən keçi, üçüncüsündən mal budu asıblar. Bəhlül bu vaxt bərkədən qəhqəhə çəkib gülür. Qəssab, Bəhlulun güldüyünü görək qaçır xəlifənin yanına, xəbər verir ki, bəs qardaşın bu gün qəssab dükəninin yanından keçəndə bərkədən gülüb. Xəlifə dəhşət Bəhlulu çağırtdırıb soruşur ki, eşitdiyimə görə gülübün, bu doğrudurmu?

Bəhlül cavab verir:

Doğrudur.

Xəlifə qəssabın xələtin verir, yola salır. Sonra Bəhlula deyir:

-Bəhlül, axı sən həç gülməzdin, mənə bu sirri aç görüm, səbəb nə olub ki, sən gülübün?

"Bəhlül Danəndə lətifləri"ndən götürülmüş bu mətn narrativ diskursun bir nümunəsidir. Burada həm danışan, həm də dinləyən məlum olduğundan müəyyən-edici referensiyadan istifadə edilmişdir.

Burada da koherent diskurs özündə bir neçə propozisiyanı, daha doğrusu, aşağıda verilənləri saxlamağa çalışır:

- a) eyni referent (topik);
- b) eyni zaman;
- c) eyni məkan;
- ç) hadisələrin ardıcılığı.

Mətnə təsvir edilən hadisələr eyni məkanda – Təbrizdə cərəyan edir. Ha-disələr keçmiş zaman kontekstində baş versə də, feillərin sonuna indiki zamana xas olan *-ir* şəkilçisi artırılmışdır. Burada *-ir* şəkilçisi ilə düzlən feillər keçmiş zamana qrammatik sinonimlik təşkil edir. Cümlələr arasında məntiqi ardıcılıq tam gözlənilmişdir.

Türk xalqları ədəbiyyatının incisi sayılan "Kitabi-Dədə Qorqud"-dan götür-diyimiz başqa bir nümunəni nəzərdən keçirək.

Bağrım çatladı, xan, danışsana, söyləmə, hanı, hanı mənim balam? Qoşa gətdin, tək qayıtdın. xan, mənim

⁵ Azərbaycan Dillər Universiteti, natavanabbas@gmail.com

balam hamı? [8].

Burada feilin sonuna artırılan **-dı** keçmiş zaman şəkilçisinin əlavə mənası indiki zamanın əsas mənasına qrammatik sinonim münasibətindədir. Danışan müasirəsinə "Bağrım çatladı, xan" deyər müraciət edir. Bağrı çatlayan şəxs danışa bilmədiyindən, bu "Bağrım çatlayır, xan" kimi anlaşılır.

Azərbaycan dilində qrammatik sinonimlikdə bəhs edərkən İ. Məmmədov qeyd edir:

"İndiki və gələcək zaman formalarının sintaqmatik planda reallaşan və ümumi zaman ifadə edən əlavə mənaları arasında incə fərq vardır. Belə ki, **-ı** şəkilçisi ilə ifadə edilən ümumi zaman anlayışı mənaca bütün zamanları əhatə etsə də, feil indiki zaman kateqoriyasının əlaməti ilə formalaşdığı üçün keçmiş və gələcək zaman ümumi məzmununda, mətləb bütövlükdə təmsil olunduqdan sonra məlum olur. Başqa sözlə, formal göstərici qabarıq şəkildə indiki zamanı ifadə edərkən, ümumi zaman çalarım zəiflədir, **-ar** şəkilçisi isə əksinə, hərəkəti, hadisəni həm formal qrammatik, həm də semantic cəhətdən gələcək zamana aid etməklə, ümumi zaman anlayışını daha da ümumiləşdirir və qabarıq şəkildə nəzərə çarpdırır" [1, s. 65].

Atam onu təsdiqləyərək:

- Əlbəttə, həm bunu, həm də vurduğun pələngin dərisini saxlamalısan – dedi, - çünki dərilərin hər biri igidin tarixini bildirən qiymətli xətirədir [9, s. 84].

Bu mətn parçasında isə feilin vacib şəklinin ikinci dərəcəli mənası gələcək zaman formasının ilkin mənasının sinonimi kimi işlənmişdir. Azərbaycan dilində feilin vacib şəklinin qrammatik əlaməti gələcək zaman şəkilçisinin sinonimi kimi işləndikdə, vaciblik mənası tam itir və gələcək zaman mənası kəsb edir.

Gələcək zamanın əsas qrammatik əlamətindən fərqli olaraq, vacib şəklinin göstəricisi olan **-mal** şəkilçisi vasitəsilə ifadə edilən gələcək zaman mənası müəyyən hadisənin, hal və hərəkətin, gələcəkdə baş vermasını, yerinə yetirilməsini, subyektin iradəsindən asılı olmayaraq, yəni subyektiv səbəblə deyil, müəyyən obyektiv səbəblə bağlı olduğunu ifadə edir. İ. Məmmədov qeyd edir:

"Müasir Azərbaycan dilində vacib şəkli vasitəsilə ifadə edilən gələcək zaman məzmununda hərəkətin icrasının gizli şəkildə səbəbləri də ifadə oluna bilər" [1, s. 80].

Bildiyimiz kimi, müasir Azərbaycan dilində feilin vacib şəkli yalnız sintetik (**-mal/-məli** şəkilçisi) vasitə ilə düzəldir. Analitik forma (**gərək + a /ə**) feilin arzu şəkli, amma vaciblik mənası kəsb edir. "**Gərək + a /ə**" bir sıra şivələrdə feilin vacib şəkli kimi işlənir. Müasir dilimizdə feilin vacib şəklinin analitik formaya malik olmasının tarixi əsası da vardır. Bildiyimiz kimi, tarixən dilimizdə feilin vacib şəkli həm analitik, həm də sintetik yolla düzəldərək mövcud olmuşdur. Belə hesab edilir ki, müasir dilimizdə mövcud olan "**gərək + -a /ə + şəxs sonluğu**" forması istər quruluş, istərsə də mənə baxımından "**-maq/-mək + gərək**" formasının ekvivalenti hesab edilir. Məsələn:

Mərd dayanar, namərd qaçar,

Meydan gumbur-gumburları...

Dəlilərin meydan açar,

Düşməni gumbur-gumburları... (Koroğlu dastanı)

Dəlilərim, bu gün dava gümürdər,

Müxəmmət ölkəsi talanmaq gərək!

Qoç igidlər yaradınan bəllidi,

Şərbət tək qanını yalamaq gərək! (Koroğlu dastanı)

Dağ döşündə hay olar,

Dərd əlindən vay olar.

El bir yerə yığılsa,

Gücü coşğun çay olar (Bəyati).

Bu nümunələr sübut edir ki, qrammatik sinonimlik hadisəsi müasir dövür-müzdə tədqiq edilməyinə baxmayaraq, bir dil hadisəsi kimi tarixən yaranmış və inkişaf etmişdir. "Koroğlu" dastanında "**-maq/-mək + gərək**" sintaktik quruluşu, feilin sonuna artırılan **-ar** şəkilçisi bunu bir daha sübut edir.

Daha bir mətn parçasını nəzərdən keçirək.

Həmin axşam mən "Komed-Fransez" də tək deyildim. "Cəmi-cümlələri Molyeri göstərdilər", amma çox böyük uğurla. İrəni hökəmlər qadını irəkdən güldürdü: Rober Kemp, deyəsən, həzz alırdı; Pol Leoto bütün diqqətləri özünə cəlb etmişdi. Bizim böyrümüzə əyləşmiş xanım öz ərinin qulağına pıçıldadı: "Zəng vurub Klemansə xalama deyəcəyəm ki, Leotonu görmüşəm, o, buna çox sevinəcək". Siz şimal tülküsinin xəz dərisinə bürünərək qabaq sırada oturmüşcünüz və mənim gözlərimin önündə Müssə dövründəki bənzər "gözəl boyundakı qara hörik" yurğalanırdı. Fəsilə vaxtı siz öz rəfiqənizə tərəf əyilib həvəslə soruşdunuz: "Necə etməli ki, sevimli olasan?" Bu vaxt, öz növbədə, mən də sizin tərəfə əyilmək və sizə Molyerin müasirlərindən birinin sözləri ilə cavab vermək istədim: "Başqalarının xoşuna gəlmək üçün onların ürəyinə yatan və onları məşğul edən məsələlərdən danışmaq lazımdır; gərək əhəmiyyətsiz şeylər barədəki mübahisələrdən vaz keçənsən, nadir hallarda nəsə soruşsan və heç bir halda onlardan ağıllı olduğun barədə sübhəlməllərinə əsas verməyəsən" [10, s. 47].

Bu parçada həmin axşam zərfi mətnin əvvəlində işləndirən həm həmin mətn ilə əvvəlki mətn arasında koheziv əlaqə yaratmış, həm də introduktiv referensiya funksiyasında çıxış etmişdir. Mətn müəllif tərəfindən nəql edilsə də, müəllif özü də orada baş verən hadisələrin işarəçisidir. Mətn böyük olsa da, bir abzasdan ibarətdir. Mətdə

daxili cümlələr arasında əlaqəliliyi yaratmaq üçün, müəllif zərflərdən istifadə etmişdir.

"Həmin axşam, fəsilə vaxtı, bu vaxt" kimi zərflər təkcə mətn daxil cümlələr arasında əlaqəlilik yaratmış, onlar eyni zamanda mətdə baş verən hadisələrin ardıcılığını tənzimləyir. Mətdə "*şimal tülküsinin xəz dərisinə bürünərək, gözəl boyundakı qara hörik*" kimi metaforik vasitələrdən istifadə mətdə adı çəkilən və mətdəki hadisələrin bilavasitə iştirakçısı olan personajları xarakterizə edir. Mətdə istifadə edilən "*Necə etməli ki, sevimli olasan?*" cümləsində feilin arzu şəklinin əlavə mənası gələcək zamanın əsas mənasının qrammatik sinonimi kimi işlənmişdir. Feilin vacib şəklinin sual cümləsində iştirakı bu mənanı daha da güvətləndirmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan dilində qrammatik sinonimlik hadisəsinə istər bədii ədəbiyyatda, şifahi xalq ədəbiyyatında, istərsə də danışq dilində çox rast gəlmək olar. Keçmiş zaman əvəzinə indiki zaman və ya gələcək zaman əvəzinə indiki zaman işlədilməsi habelə mürəkkəb cümlə əvəzinə sintaktik konstruksiyaların işlədilməsi oxunan mətni və ya canlı danışq dilini daha emosional və təsirli edir.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

- Məmmədov İ. Azərbaycan dilində qrammatik sinonimlik (feil formaları əsasında) / Bakı: ADU, 1985. 88 s.
- Лузина, Л.Г. Распределение информации в тексте (когнитивный и прагматистический аспекты). Москва: РАНИИИОН, 1996. 139 с.
- Givon T. On understanding grammar. New York, Academic Press, 1979. 219 p.
- Grice H.P. Logic and conversation // New York: Syntax and Semantics, 1975. Vol.3. p.41-58.
- Levinson, St. Pragmatics. L.N.Y.: Cambridge Univ. Press, 1983. 216 p.
- Sweet H. A. A new English grammar. Logical and historical. Part 2. Oxford, Oxford University Press, 1955. 123 p.
- Bədii ədəbiyyat
- Əbilhəsən Ə. Hekayələr. Bakı: Uşağqəncəş, 1954. 98 s.
- Kitabi Dədə Qorqud. Bakı: Elm nəşriyyatı, 1999. 166 s.
- Ordubadı M. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərşə, 1985. 60 s.
- Galsworthy J. "Passers-By" second Interlude of A Modern Comedy/ (1927) reprinted in 1983. Moscow. Vışşaya şkola, 1983. 172 p.

Açar sözlər: sinonimlik, qrammatik sinonimlik, praqmatika, kommunikasiya, diskurs, kommunikativ və diskursiv aspektlər

Key words: synonymy, grammatical synonymy, pragmatics, communication, discourse, communicative and discursive aspects

Ключевые слова: синонимия, грамматическая синонимия, прагматика, коммуникация, дискурс, коммуникативные и дискурсивные аспекты

Communicative and discursive aspects of grammatical synonymy in modern Azerbaijani language Summary

The article is dedicated to communicative and discursive aspects of grammatical synonymy in modern Azerbaijani language. As in linguistics, the use of grammatical synonyms in the Azerbaijani language involved in the study depends on a number of pragmatic, discursive and linguistic factors.

Since most grammatical synonyms in a language obtain synonymy only within the context, their role in the communication process is undeniable. First, the grammatical synonyms form in the process of communication, and only then enter the language system.

In modern Azerbaijani language, grammatical synonyms also perform a number of discursive functions. Grammatical synonyms take an active part in the formation of inter-paragraph and inter-text connections and integrity within the text.

Коммуникативные и дискурсивные аспекты грамматической синонимии в современном азербайджанском языке

Резюме

Статья посвящена коммуникативным и дискурсивным аспектам грамматической синонимии в современном азербайджанском языке. Как и в лингвистике, использование грамматических синонимов в исследуемом азербайджанском языке зависит от ряда прагматических, дискурсивных и лингвистических факторов.

Поскольку большинство грамматических синонимов в языке являются синонимами только в контексте, их роль в процессе коммуникации неоспорима. Сначала грамматические синонимы образуются в процессе общения, а только затем входят в языковую систему.

В современном азербайджанском языке грамматические синонимы также выполняют ряд дискурсивных функций. Грамматические синонимы принимают активное участие в формировании межэпиграфных и межтекстовых связей и целостности внутри текста.

E/rəhbər: f.e.d., dos. L.M.Cəfərova